

EFIKASNOST POSTUPKA REŠAVANJA SPOROVA POVODOM REGISTRACIJE NAZIVA NACIONALNIH INTERNET DOMENA SRBIJE

Rezime: Predmet ovog rada je analiza efikasnosti postupka rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije. Procesna efikasnost se ispituje sa osloncem na tri kriterijuma, a to su: vreme potrebno za zaštitu prava, troškovi te zaštite i predvidljivost efekata pravozaštitnih radnji. Autor najpre razmatra ispunjenost ovih kriterijuma u odredbama Pravilnika o postupku rešavanja domenskih sporova koje uređuju pojedine faze postupka (uspostavljanje nadležnosti Komisije za rešavanje sporova, konstituisanje postupajućeg veća, izvršenje odluke), procesne radnje (dostavljanje), kao i određene aspekte ovog postupka (trajanje postupka i odnos suda i Komisije). Nakon što je utvrdio da Pravilnik u zadovoljavajućoj meri omogućava efikasno odvijanje postupka, autor prelazi na razmatranje mogućnosti za dalje unapređenje efikasnosti ovog procesnog okvira. Razmotrivši te mogućnosti, autor zaključuje da u sadašnjim okolnostima, pravni okvir za alternativno rešavanje sporova u Srbiji pruža malo prostora za dodatno unapređenje efikasnosti sistema rešavanja domenskih sporova, ali da bi trebalo očekivati da se u tom smislu učine određeni pomaci sa daljim razvojem pravnog sistema i prakse alternativnog rešavanja sporova.

Ključne reči: Procesna efikasnost. – Alternativno rešavanje sporova. – Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih inetrnet domena Srbije. – Komisija za rešavanje domenskih sporova.

1. UVOD

Tokom poslednjih dvadeset godina alternativni načini rešavanja sporova (ADR) pobuđuju sve više interesovanja u teoriji i dobijaju sve veći značaj u praksi.¹ Kao jedan od vodećih razloga okretanja alternativnim načinima rešavanja sporova označava se nedovoljna prilagođenost klasičnog sudskog postupka potrebama zaštite prava u savremenom društveno, tehnološki i eko-

---

1 Vid. u tom smislu: Christian Bühring-Uhle, Lars Kirchhoff, Gabriele Scherer, *Arbitration and Mediation in International Business*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn 2006², 164-165, sa daljim upućivanjima.

nomski razvijenijem svetu.² Osvajanje novih horizonata u poslovnoj praksi i društvenom životu dovelo je do koncipiranja savremenijih, prikladnijih oblika rešavanja sporova čija su pravila fleksibilnija i specijalizovanija u odnosu na pravila sudskog postupka. Kao neke od brojnih primera možemo da izdvojimo: kombinovanje različitih ADR-metoda u oblasti zaštite potrošača, medijaciju porodičnih sporova, medijaciju ili mini-parnicu u rešavanju sporova između kompanija, uspostavljanje tzv. odbora za rešavanje sporova (eng. *Dispute Resolution Board*) namenjenih rešavanju određenih vrsta poslovnih sporova (naročito u infrastrukturnom građevinarstvu) itd.

Jedan od specifičnih metoda alternativnog rešavanja sporova jeste i postupak za rešavanje sporova u vezi sa nazivima internet domena. Nazivi internet domena su reči kojima se „prevode“ numeričke adrese internet domena kako bi se oni lakše mogli zapamtiti i koristiti.³ Međutim, reči koje predstavljaju nazive internet domena mogu da budu identične predmetu nekog žiga – zaštićene oznake (u ovom slučaju imena) kojom određeni proizvođač robe ili pružalac usluga obeležava svoju robu ili uslugu kako bi se one razlikovale od istih ili sličnih roba ili usluga drugih poslovnih subjekata.⁴ Budući da postupak registracije naziva internet domena, naročito u poslednjoj deceniji, karakteriše priličan liberalizam,⁵ moguće je da određeni naziv internet domena registruje lice koje nije istovremeno i titular žiga kojim se štiti oznaka identična ili bitno slična nazivu registrovanog domena. Tada će između titulara žiga i registranta domena nastati spor čije bi rešavanje pred redovnim sudom zahtevalo dosta vremena i čiji bi ishod u velikoj meri bio neizvesan.⁶ Potreba brzog, predvidljivog i održivog rešavanja ovakve vrste sporova navela je Internet korporaciju za dodeljena imena i brojeve (eng. *Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*, skraćeno ICANN), organizaciju koja koordinira i održava svetsku mrežu obezbeđujući njeno nesmetano funkcionisanje, i Svetsku organizaciju za intelektualnu svojinu (eng. *World Intellectual Property Organization*, skraćeno WIPO) da krajem devedesetih godina XX veka osmisle sistem rešavanja sporova povodom registracije internet domena. Tako su krajem 1999. godine stvorena Jednoobrazna pravila za rešavanje

-
- 2 Upor. Carita Wallgren, „ADR and Business“, *ADR in Business* (eds. Jean-Claude Goldsmith, Arnold Ingen-Housz, Gerald H. Pointon), Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn 2006, 3; Gašo Knežević, Vladimir Pavić, *Arbitraža i ADR*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2009, 183; Susan Blake, Julie Brown, Stuart Sime, *A Practical Approach to Alternative Dispute Resolution*, Oxford University Press, Oxford 2014³, 6.
  - 3 Više o nazivima internet domena i upravljanju njihovim sistemom vid. Dušan V. Popović, *Registracija naziva internet domena i pravo žiga*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2014, 11-33, sa daljim upućivanjima.
  - 4 Dušan Popović, Marko Jovanović, „Osvrt na Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije .rs domena“, *Pravo i privreda* 1-3/2011, 9.
  - 5 Vid. u tom smislu: Jenny Ng, *The Domain Name Registration System*, Routledge, Oxon 2013, 3-4.
  - 6 Detaljnije o neizvesnosti ishoda ovakvog spora pred sudom vid. D. Popović, M. Jovanović, 9-10.

domenskih sporova (eng. *Rules for Uniform Dispute Resolution Policy*), poznatija pod svojim engleskim akronimom – UDRP pravila.⁷

UDRP pravila se primenjuju za rešavanje sporova povodom registracije tzv. generičnih domena prvog nivoa (eng. *Generic Top Level Domains*, skraćeno gTLD) koji su globalnog karaktera i, po pravilu, rezervisani za određeni tip aktivnosti ili korisnika: .biz (poslovni korisnici), .edu (visokoobrazovne ustanove), .gov (američke vladine institucije), itd. U ovu grupu spadaju i generični domeni koji su u početku bili rezervisani za određenu delatnost, ali danas su ušli u opštu upotrebu: .com (nekada korišćen samo za komercijalne aktivnosti), .org (nekada korišćen za organizacije koje nisu bile pokrivena nekim drugim generičnim domenom), .net (nekada upotrebljavan za korisnike u oblasti mrežnih tehnologija). U pogledu sporova u vezi sa registracijom geografskih domena, nacionalni registri su u principu slobodni da sami stvaraju pravila po kojima će se oni rešavati. Ipak, sve je veći broj nacionalnih registara koji i na ovu vrstu sporova analogno primenjuju UDRP pravila ili usvajaju posebne pravilnike za rešavanje sporova povodom registracije nacionalnih domena koji su modelovani prema UDRP pravilima.⁸

U Srbiji je za rešavanje sporova povodom registracije nacionalnih internet domena (.rs i .cpb) nadležna Komisija za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena (u daljem tekstu: Komisija) koja je obrazovana pri Privrednoj komori Srbije. Komisija je uspostavljena u skladu sa članom 2 Sporazuma o saradnji između Registra nacionalnog internet domena Srbije (RNIDS) i Privredne komore Srbije potpisanog krajem 2010. godine.⁹ Na postupak rešavanja sporova se primenjuje Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena iz 2011. godine, sa izmenama od 2012. i 2014. (u daljem tekstu: Pravilnik).¹⁰ Pre stupanja na snagu Pravilnika iz 2011. godine, postupak rešavanja domenskih sporova vodio se pod okriljem RNIDS-a i bio je uređen Pravilnikom o arbitražnom postupku za rešavanje sporova povodom

7 Više o nastanku UDRP pravila vid. Andrew F. Christie, „The ICANN Domain Name Dispute Resolution System as a Model for Resolving other Intellectual Property Disputes on the Internet“, *The Journal of World Intellectual Property* 1/2002, 105-117.

8 Graham J. H. Smith, *Internet Law and Regulation*, Sweet and Maxwell, London 2007⁴, 187.

9 Tekst Sporazuma je dostupan na veb-adresi: <http://www.rnids.rs/data/DOKUMENTI/Ostali%20dokumenti/sporazum20110421.pdf>

10 *Službeni glasnik RS* br. 31/2011, 24/2012 i 67/2014. Prečišćena verzija Pravilnika dostupna je na veb-adresi <http://www.rnids.rs/data/DOKUMENTI/Opsti%20akti/Pravilnik%20o%20postupku%20za%20rešavanje%20sporova%20povodom%20registracije%20nacionalnih%20internet%20domena-interno%20prečišćen%20tekst.pdf>. Napominjemo da je verzija Pravilnika iz 2011. godine nosila naziv „Pravilnik o rešavanju sporova povodom registracije .rs domena“. Međutim, kako od kraja januara 2012. godine .rs domen više nije jedini nacionalni internet domen u Srbiji, već mu se pridružio i ćirilični domen .cpb, to je bilo potrebno uskladiti Pravilnik već i u samom njegovom nazivu sa ovom promenom. Takvo usklađivanje je učinjeno izmenama i dopunama Pravilnika od 19. marta 2012. godine. Detaljno o ovom Pravilniku vid. D. Popović, M. Jovanović, 7-28.

registracije .rs domena koji je skupština RNIDS-a usvojila 26. oktobra 2007. godine. Iako je nesumnjiv značaj Pravilnika iz 2007. godine u tome što je bio prvi poseban izvor procesnih pravila za rešavanje domenskih sporova u Srbiji, taj akt nažalost nije u potpunosti uvažavao sve specifičnosti ovog vida alternativnog rešavanja sporova (koga je, uostalom, neosnovano izjednačavao sa arbitražom). Zato se tokom 2010. godine pristupilo korenitim izmenama ovog Pravilnika koje su za rezultat imale usvajanje Pravilnika iz 2011. godine, dosledno modelovanog po uzoru na UDRP pravila.

Predmet ovog rada biće analiza efikasnosti sistema rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije prema trenutno važećem Pravilniku. Da bismo ovaj zadatak ispunili, biće potrebno najpre utvrditi kriterijume ispitivanja efikasnosti (2.), zatim u njihovom svetlu proučiti odredbe Pravilnika (3.) i, konačno, razmotriti eventualnu potrebu i mogućnost daljeg unapređenja efikasnosti procesnog okvira za rešavanje domenskih sporova u Srbiji (4.).

2. UTVRĐIVANJE KRITERIJUMA ZA OCENU PROCESNE EFIKASNOSTI

Procesna efikasnost je jedna od karakteristika koja se gotovo redovno izdvaja kao glavna prednost alternativnih načina rešavanja sporova nad sudskim.¹¹ Ali, samo značenje pojma efikasnosti se često prepušta intuitivnom razumevanju i retko kad detaljnije objašnjava. Ovo donekle i ne čudi, jer analiza efikasnosti prava uopšte, pa tako i istraživanje procesne efikasnosti, predstavlja veoma složen zadatak kome se može pristupiti iz različitih uglova.

Utvrdjivanje egzaktnih kriterijuma i metoda za merenje efikasnosti nekog sistema pravila u prvom redu predstavlja jedan od zadataka ekonomske analize prava.¹² Ekonomska analiza prava iznedrila je različite koncepte ispitivanja efikasnosti prava. Naročito često korišćen je koncept Pareto efikasnosti. Prema ovom konceptu, optimalno stanje u pravnom sistemu će postojati onda kada nijednom subjektu ne može da bude bolje a da nekom drugom subjektu ne bude gore, dok će promena u pravnom sistemu predstavljati poboljšanje ukoliko se njome poboljšava položaj barem jednog subjekta a da se pritom položaj nijednog drugog subjekta ne pogoršava. Međutim, kao

11 Vid. u tom smislu: C. Bühring-Uhle, L. Kirchhoff, G. Scherer, 27; Jean-François Guillemin, „Reasons for Choosing Alternative Dispute Resolution“, *ADR in Business* (eds. Jean-Claude Goldsmith, Arnold Ingen-Housz, Gerald H. Pointon), Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn 2006, 22-23; Gary B. Born, *International Commercial Arbitration*, Kluwer Law International 2014², 62.

12 Za naročito detaljnu studiju različitih koncepata ekonomske efikasnosti prava vid. Richard Zerbe, *Economic Efficiency in Law and Economics*, Edward Elgar, Northampton 2001. Od specijalizovanih radova na srpskom jeziku vid. Aleksandar Mojašević, *Ekonomska analiza alternativnog rešavanja građanskopravnih sporova*, doktorska disertacija, Beograd 2012.

velika zamerka Paretovom konceptu efikasnosti iznosi se njegov ograničen potencijal za primenu, budući da je veoma teško zamisliti takvu promenu u pravnom sistemu koja će predstavljati poboljšanje položaja za neke subjekte a u isto vreme baš nikome neće pogoršati položaj.¹³ Zato je krajem tridesetih godine XX veka formulisan tzv. Kaldor-Hiksov test, prema kome će se promena smatrati efikasnom ukoliko prednosti koje su njome postignute mogu da kompenzuju pogoršanja koja su njom nastala. Da bi test bio zadovoljen, takva kompenzacija treba samo teorijski da bude moguća a nije nužno da do nje zaista u praksi i dođe.¹⁴ Prema tome, svrha modifikovanja Paretovog koncepta efikasnosti Kaldor-Hiksovom testom jeste da omogući merenje efikasnosti i u slučaju da promena određene subjekte dovede u nepovoljnije stanje (što bi, prema Paretovom konceptu, automatski bilo smatrano neefikasnom promenom).

Kao reakcija na navedene teorije efikasnosti, ili pak kao njihova razrada, javili su se i mnogi drugi koncepti utvrđivanja kriterijuma merenja ekonomske efikasnosti prava.¹⁵

Zajednička tačka svih ovih koncepata je da nastoje da formulišu što je moguće preciznije i prikladnije, često matematičke kriterijume za ocenu uticaja pravnih pravila na povećanje opšteg blagostanja.

Problemu efikasnosti prava može se pristupiti i iz sociološke perspektive. Posmatrana iz tog ugla, pravna efikasnost predstavlja „*uspešno usmeravanje i kontrolisanje ponašanja pojedinaca, društvenih procesa i institucija kojima se, preko primene prava, ostvaruje željeni rezultat*“¹⁶. Shodno tome, neki autori razlikuju formalnu efikasnost prava (koja se ogleda u okolnosti da se pravila faktički primenjuju, ali van fokusa analize ostaje pitanje da li se tim pravilima ostvaruju željeni ciljevi) od materijalne efikasnosti (koja pretpostavlja da se društveni odnosi pravilima uređuju na legitiman i adekvatan način).¹⁷ Na kvalifikovanje nekog pravnog sistema kao formalno i/ili materijalno efikasnog utiče čitav niz faktora koji se načelno mogu podeliti u tri grupe: karakteristike samih normi, socijalna sredina i pojedinci koji norme ostvaruju.¹⁸ Raznorodnost i složenost svake od ovih grupa faktora, kao i njihova međusobna povezanost, čine zadatak ispitivanja efikasnosti prava primenom navedenih kriterijuma veoma delikatnim i zahtevnim.

13 R. Zerbe, 3.

14 Detaljno o Kaldor-Hiksovom testu vid. Allan Feldman, „Kaldor-Hicks compensation“, *The New Palgrave Dictionary of Economics and the Law* (ed. Peter Newman), vol. II, Palgrave MacMillan 1998, 417-421.

15 Vid. npr. Tibor Scitovsky, „A Note on Welfare Propositions in Economics“, *The Review of Economic Studies* 1/1941, 77-88; Richard Posner, *The Economics of Justice*, Harvard University Press, Cambridge Massachusetts 1981; R. Zerbe, 14-33; Bruce Chapman, „Economic Analysis of Law and the Value of Efficiency“, dostupno na veb-adresi: http://www.law.utoronto.ca/documents/Chapman/economic_analysis.pdf.

16 Jugoslav Stanković, „Objektivni činioci efikasnosti prava“, *Pravni život* 12/1998, 891.

17 Stanko Pihler, „Moć – važenje – efikasnost“, *Pravni život* 12/1998, 959-962.

18 J. Stanković, 891.

Budući da bi ocena efikasnosti postupka rešavanja domenskih sporova kako iz ugla ekonomske analize prava tako i iz ugla sociologije prava nalagala uzimanje u obzir velikog broja kriterijuma što bi, plašimo se, za posledicu imalo prevazilaženje predviđenog obima i svrhe ovog rada, opredelili smo se da problemu efikasnosti pristupimo iz nešto suženije a opet, nadamo se, dovoljno ilustrativne perspektive. Naime, okrenućemo se svojstvima pravozaštitnog sistema koja imaju naročito praktičan značaj pa ćemo efikasnost postupka rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije ocenjivati kroz prizmu vremena potrebnog za zaštitu prava, troškove te zaštite i predvidljivosti efekata pravozaštitnih radnji.¹⁹ Ovi kriterijumi će nam pomoći da ispitamo efikasnost pojedinih faza postupka rešavanja domenskih sporova, ocenimo ukupnu efikasnost celokupnog postupka i utvrdimo da li je i u kojim aspektima potrebno učiniti promene koje bi doprinele poboljšanju efikasnosti.

3. OCENA EFIKASNOSTI POJEDINIH FAZA I ELEMENATA POSTUPKA REŠAVANJA SPOROVA POVODOM REGISTRACIJE NAZIVA NACIONALNIH INTERNET DOMENA SRBIJE

Pošto smo postavili test za ispitivanje efikasnosti, u ovom delu rada ćemo pokušati da utvrdimo u kojoj meri navedene kriterijume efikasnosti ispunjavaju pojedine faze i elementi postupka za rešavanje domenskih sporova prema Pravilniku o postupku za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije. U tom smislu bavićemo se: uspostavljanjem nadležnosti Komisije za rešavanje sporova (3.1), konstituisanjem postupajućeg veća (3.2), trajanjem postupka (3.3), dostavljanjem (3.4), odnosom suda i Komisije (3.5) i izvršenjem odluke (3.6).

3.1 Uspostavljanje nadležnosti Komisije za rešavanje sporova

Za razliku od arbitraže, čija se nadležnost uspostavlja pisanim sporazumom strana u sporu, ili medijacije, koja počinje prihvatanjem predloga za medijaciju koji strana koja je zainteresovana da spor reši ovim alternativnim načinom uputi drugoj strani, stranke u postupku rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije svoju saglasnost na nadležnost Komisije da postupa u njihovom sporu izražavaju na nešto drugačiji način. Razlike su uzrokovane specifičnostima postupka rešavanja domenskih sporova i ogledaju se kako u formi izražavanja saglasnosti, tako i u vremenskom trenutku u kome se saglasnost daje.

Registrant svoju saglasnost na nadležnost Komisije za rešavanje domenskih sporova daje samom registracijom naziva domena.²⁰ Njegova unapred

19 Na sličan način kriterijume efikasnosti pravozaštitnih postupaka posmatraju i: G. Knežević, V. Pavić, 185.

20 Vid. čl. 20 st. 2 Opštih uslova o registraciji naziva nacionalnih internet domena, dostupno na veb-adresi: http://www.rnids.rs/data/DOKUMENTI/Opsti%20akti/Opsti_uslovi_o_registraciji_naziva_domena_preciscen.pdf.

data saglasnost u pogledu nadležnosti Komisije zapravo predstavlja neku vrstu „otvorene ponude“ prema svakom licu koje bi polagalo pravo na korišćenje oznake koja predstavlja naziv registrovanog domena da spor u vezi sa registracijom tog naziva domena iznesu pred Komisiju. Sa druge strane, tužilac prihvata nadležnost Komisije konkludentnom radnjom: samim činom pokretanja postupka pred Komisijom.²¹ Njegovo podnošenje zahteva za pokretanje postupka pred Komisijom protiv određenog registranta, dakle, predstavlja „prihvat“ registrantove ponude za alternativno rešavanje domenskog spora date činom registracije naziva domena.

Bez obzira na to što tužilac i registrant svoju saglasnost izražavaju u različitim trenucima i na različit način, može se zaključiti da saglasnost suprotstavljenih strana da svoj spor iznesu pred alternativni forum, koja je u osnovi nadležnosti svakog mehanizma alternativnog rešavanja sporova, postoji i u odnosu na uspostavljanje nadležnosti Komisije za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije. Samo, za razliku od arbitraže i neadjudikativnih načina alternativnog rešavanja sporova (medijacija, concilijacija i sl.), gde se postizanje sporazuma o nadležnosti alternativnog formula grafički može predstaviti kao presečna tačka radnji koje se neposredno nadovezuju jedna na drugu (upućivanje predloga tj. ponude tačno određenom licu da se spor ili sporovi u vezi sa tačno određenim pravnim odnosom rešavaju pred određenim alternativnim forumom → prihvat predloga tj. ponude), kod postupka za rešavanje domenskih sporova postizanje sporazuma bi se grafički predstavilo kao interval. Interval se otvara trenutkom registracije naziva domena, što predstavlja ponudu još uvek neodređenom (ali ne i neodredivom!) licu (ili krugu lica) da se tačno određeni spor (spor povodom registracije konkretnog registrovanog naziva domena) reši pred određenim forumom, tj. na određeni način. Ukoliko se tokom trajanja registracije naziva domena ne javi nijedno lice koje polaže pravo na korišćenje registrovanog naziva, interval ostaje otvoren sve vreme trajanja registracije i gasi se gašenjem registracije konkretnog naziva domena. Sa druge strane, ukoliko se u bilo kom trenutku trajanja registracije domena pojavi lice koje polaže pravo na korišćenje registrovanog naziva i podnese zahtev za zaštitu svog prava pred Komisijom, sa početka neodređeno lice prema kome je bila učinjena ponuda se konkretizuje, to lice konkludentom radnjom prihvata ponudu čime se postiže sporazum o nadležnosti Komisije i interval se zatvara.

Ukoliko bismo efikasnost faze uspostavljanja nadležnosti Komisije za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije ispitivali u svetlu kriterijuma koje smo izdvojili u prethodnom delu ovog rada, a naročito u svetlu vremena potrebnog za ostvarivanje pravozaštitnog zahteva i predvidljivosti efekata pravozaštitnih radnji, mogli bismo da zaključimo da su rešenja koja Pravilnik predviđa za ovu fazu postupka u velikoj meri zadovoljavajuća.

Naime, postupak uspostavljanja nadležnosti alternativnog foruma za rešavanje sporova se u praksi veoma često pretvara poligon za primenu

21 Vid. čl. 7 st. 2 Pravilnika.

različitih dilatornih taktika kojima strana kojoj odugovlačenje postupka ide u prilog pokušava da osujeti ili bar odloži početak meritornog odlučivanja.²² Te taktike se obično ispoljavaju u osporavanju punovažnosti sporazuma kojim se uspostavlja nadležnost alternativnog foruma, njegovog subjektivnog ili objektivnog domašaja. Način uspostavljanja nadležnosti Komisije ne ostavlja nikakav prostor za makar i formalan pokušaj osporavanja njene nadležnosti, što bez sumnje predstavlja značajnu uštedu vremena, a time i novca.

Što se tiče ocene efikasnosti u svetlu kriterijuma predvidljivosti efekata pravozaštitnih radnji, potrebno je osvrnuti se na predvidljivost efekata pristanka na nadležnost Komisije za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena. Kada bi postupak pred Komisijom bio klasični adjudikativni postupak, a ne alternativni postupak rešavanja sporova posebne vrste, ugovaranje nadležnosti Komisije bi trebalo da proizvodi suštinski cilj sporazuma kojim se ugovara nadležnost adjudikativnog forma (prorogacionog sporazuma u slučaju ugovaranja nadležnosti suda, odnosno arbitražnog sporazuma u slučaju ugovaranja nadležnosti arbitraže). Suštinski cilj sporazuma o ugovaranju nadležnosti je da kod njegovih strana stvori izvesnost u pogledu foruma koji će biti nadležan da rešava njihov spor tako što će različite opcije koje po pravilu stoje na raspolaganju tužiocu u sporovima za koje je predviđena konkurentna nadležnost svesti na jednu ili nekoliko određenih i svim stranama sporazuma unapred poznatih.²³ Na prvi pogled bi se moglo reći da, barem iz perspektive registranta, sistem uspostavljanja nadležnosti Komisije za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena ne ispunjava ovaj cilj jer davanje saglasnosti za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije ni u čemu ne sužava krug inače potencijalno nadležnih foruma (sudova opšte ili posebne nadležnosti) već, naprotiv, tom krugu dodaje novi element – mogućnost vođenja postupka pred Komisijom. Ipak, takav zaključak bi bio tačan samo sa teorijskog aspekta. Naime, u praksi se po pravilu dešava da će lice koje polaže pravo na žigom zaštićenu oznaku koja se koristi kao naziv internet domena svoj pravozaštitni zahtev radije izneti pred Komisiju a ne pred sud, jer je postupak pred Komisijom, posmatrajući u celini, za tužioca poželjnije rešenje od dugog i skupog parničenja.²⁴ Prema tome, premda predviđanje nadležnosti Komisije za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena u formalnom smislu ni u kom pogledu ne umanjuje niti ograničava pravo na pristup redovnim sudovima u cilju zaštite prava na korišćenje registrovanog naziva internet domena, registrantovo davanje saglasnosti za vođenje eventualnog postupka pred Komisijom u

22 O dilatornim taktikama uopšte vid. Yves Fortier, „The Minimum Requirements of Due Process in Taking Measures Against Dilatory Tactics“, *ICCA Congress Series* 9/1999, 396-409.

23 Trevor Hartley, *Choice of Court Agreements under the European and International Instruments*, Oxford University Press, Oxford 2013, 5-6.

24 Otkako je Pravilnik stupio na snagu, nije nam poznato da je zabeležen ijedan slučaj u kome se lice koje polaže pravo na žigom zaštićen naziv domena za zaštitu svog prava obratilo sudu a ne Komisiji.

praksi ostvaruje suštinski cilj ugovaranja nadležnosti jer registrant sa velikom pouzdanošću može da veruje da će eventualni postupak u sporu povodom registracije naziva domena biti vođen pred Komisijom a ne pred nekim drugim forumom.

3.2 Konstituisanje postupajućeg veća

Shodno članu 9 Pravilnika, sporove povodom registracije naziva nacionalnog internet domena rešava tročlano arbitražno veće. Postupak konstituisanja arbitražnog veća propisuje²⁵ da i arbitri koje imenuju strane u sporu, kao i predsedavajući veća, moraju da budu imenovani sa Liste arbitara koju, po sprovedenom javnom pozivu, utvrđuje Upravni odbor Privredne komore Srbije na predlog Registra nacionalnog internet domena Srbije.²⁶ Pravilnik ne predviđa mogućnost da lice koje nije uključeno na Listu arbitara bude imenovano za člana postupajućeg veća.

Ispitivanje efikasnosti mehanizma konstituisanja postupajućeg veća predviđenog Pravilnikom u dobroj meri se svodi na diskusiju koja se već neko vreme vodi u krugovima koji se naučno ili praktično bave alternativnim rešavanjem sporova (i to naročito arbitražom), a koja se tiče svrsishodnosti primenjivanja tzv. „sistema lista“ prilikom određivanja lica ili konstituisanja veća zaduženog da vodi postupak alternativnog rešavanja sporova.²⁷ Kao osnovni argument u prilog postojanja sistema lista navodi se veća mogućnost osiguranja kvaliteta postupanja i odlučivanja jer, prilikom razmatranja da li da uvrsti neko lice na listu, institucija ima mogućnost da se uveri da li ono raspolaže neophodnim znanjima i iskustvima i da li poznaje institucionalni procesni okvir u meri neophodnoj za efikasno i pouzdano vođenje postupka.²⁸ Sa druge strane, kao glavna zamerka ovom sistemu ističe se da on u pogledu mogućnosti izbora lica zaduženog da vodi postupak alternativnog rešavanja sporova dodatno ograničava ionako uzak krug lica koja bi po svojim stručnim kvalifikacijama mogla da obavljaju ovu dužnost, a takvo dodatno sužavanje može da ima štetne posledice na planu nezavisnosti i nepristrasnosti takvih lica.²⁹ Takođe, barem u sferi arbitražnog rešavanja sporova, treba primetiti i trend napuštanja sistema lista u uporednoj praksi vodećih svetskih arbitražnih institucija.³⁰

25 O postupku konstituisanja arbitražnog veća vid. čl. 9 Pravilnika.

26 Bliže o formiranju Liste arbitara vid. čl. 4 Pravilnika.

27 Za sažeti prikaz glavnih argumenata pristalica i protivnika sistema lista vid. umesto svih Ank Santens, „The Move Away from the Closed-List Arbitrator Appointments: Happy Ending or a Trend to Be Reversed?“, dostupno na veb-adresi: <http://kluwerarbitration-blog.com/blog/2011/06/28/the-move-away-from-closed-list-arbitrator-appointments-happy-ending-or-a-trend-to-be-reversed/>

28 U tom smislu, u kontekstu arbitraže: G. Knežević, V. Pavić, 82.

29 U tom smislu, u kontekstu arbitraže: Antonio Rigozzi, „Challenging Awards of the Court of Arbitration for Sport“, *Journal of International Dispute Settlement* 1/2010, 237-238.

30 Većina arbitražnih institucija čije se usluge administriranja arbitražnih postupaka najčešće ugovaraju ne sastavljaju bilo kakve liste arbitara već predviđaju da organ institucije

Čini se da argumenti koji su vodeće arbitražne institucije opredelili da napuste sistem lista prilikom formiranja arbitražnih veća (još uvek) nisu percipirani kao dovoljno ubedljivi da opravdaju odustanak od sistema lista i u kontekstu postupka rešavanja domenskih sporova. Tako, član 6 UDRP pravila predviđa obavezu svakog pružaoca usluge pristupa Internetu (internet provajdera) da ustanovi i objavi listu lica koja mogu da budu članovi veća za rešavanje domenskih sporova, sa naznakom njihovih stručnih kvalifikacija. Iz nastavka ove odredbe vidljivo je da se za članove veća za rešavanje domenskih sporova mogu predložiti, odnosno odrediti, samo lica čija su imena uključena na neku od lista koju je odobrio ICANN.³¹

Smatramo da postavljanje zahteva da lice koje učestvuje u postupku rešavanja domenskog spora mora da bude uključeno na odgovarajuću listu može da se objasni specifičnostima postupka rešavanja ove vrste sporova. Naime, domenski sporovi su veoma specijalizovani, utoliko što njihovo rešavanje zahteva posedovanje određenih kako tehničkih (poznavanje sistema Interneta i internet domena) tako i pravnih znanja (poznavanje prava intelektualne svojine). Štaviše, jedno od ključnih procesnih načela ove vrste postupaka je načelo hitnosti, koje se ogleda ne samo u postavljanju relativno kratkih rokova za okončanje celokupnog postupka rešavanja spora, već i za izvođenje pojedinačnih procesnih radnji.³² Mišljenja smo da prihvatanje sistema lista služi uštedi vremena u fazi konstituisanja postupajućeg veća, jer nadležne organe Komisije za rešavanje sporova oslobađa dužnosti da u svakom konkretnom

---

nadležan za potvrđivanje ili imenovanje arbitra u svakom konkretnom slučaju proverava da li predloženo lice zadovoljava propisane kriterijume. Vid. u tom smislu čl. 13 Pravilnika Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore (2012), čl. 5.4 Pravilnika Londonskog međunarodnog arbitražnog suda (2014), čl. 13 Pravilnika Arbitražnog instituta pri Stokholmskoj privrednoj komori (2010), čl. 17 Pravilnika Bečkog međunarodnog arbitražnog centra (2013), čl. 6 Pravilnika Singapurskog međunarodnog arbitražnog centra (2013). Uz izvesna ublažavanja sistem lista i dalje zadržava najnovija verzija Pravilnika Kineske međunarodno-privredne i trgovinske arbitražne komisije koja se primenjuje od 1. januara 2015. i koja, u članu 26(2), još uvek propisuje rešenje sadržano i u ranijim verzijama ovog Pravilnika, prema kome se za arbitre mogu imenovati lica van liste koju održava Arbitražna komisija samo ako o tome postoji sporazum strana i ako predloženo lice potvrdi predsednik Arbitražne komisije. Institucija koja i dalje dosledno primenjuje sistem lista je Arbitražni sud za sport u Lozani. Pravilnik ove institucije, u članu R40.2, predviđa da arbitri u postupcima za koje je Pravilnik merodavan mogu biti samo lica sa liste Arbitražnog suda. Što se tiče pravilnika arbitražnih institucija koje deluju u Srbiji, Pravilnik Stalnog izbranog suda pri Privrednoj komori Srbije poznaje sistem lista, premda, shodno članu 7 stav 5, dozvoljava mogućnost strankama da za arbitra predlože (i) lice koje nije na listi. Najnovija verzija Pravilnika Spoljnotrgovinske arbitraže pri Privrednoj komori Srbije iz 2014. godine više ne poznaje sistem lista (čak ni u ublaženoj formi koja je postojala u ranijim verzijama). Spoljnotrgovinska arbitraža na svojoj veb-stranici objavljuje samo spisak domaćih lica sa odgovarajućim kvalifikacijama za obavljanje dužnosti arbitra, ali taj spisak je isključivo informativnog karaktera i ni na koji način ne obavezuje niti stranke niti Arbitražu. Konačno, ni Pravilnik Beogradskog arbitražnog centra ne poznaje sistem lista.

31 Vid. u tom smislu naročito čl. 6(d) UDRP pravila.

32 Za konkretne načine ostvarivanja načela hitnosti u srpskom Pravilniku vid. D. Popović, M. Jovanović, 20.

slučaju ispituju da li lice predloženo za člana postupajućeg veća ima potrebne kvalifikacije i poseduje odgovarajuće iskustvo da bi takvu dužnost moglo uspešno da obavi. Treba takođe primetiti da i sam način sastavljanja liste stvara visok stepen sigurnosti da će provera stručnosti lica koja nameravaju da postupaju kao članovi veća za rešavanje domenskih sporova biti obavljena na nepristrasan način. Član 4 Pravilnika predviđa da u postupku usvajanja liste učestvuju dva međusobno nezavisna tela, Registar nacionalnog internet domena Srbije i Upravni odbor Privredne komore Srbije, čime se obezbeđuje valjana, dvostepena kontrola kvaliteta potencijalnih arbitara.

Prilikom razmatranja utemeljenosti argumenta da sistem lista dodatno ograničava ionako uzak krug lica koja bi po svojim stručnim kvalifikacijama mogla da obavljaju dužnost rešavanja domenskih sporova i implikacija sužavanja kruga potencijalnih arbitara na nezavisnost i nepristrasnost takvih lica, u obzir bi trebalo uzeti kontekst pravila o formiranju liste arbitara pri Komisiji i konstituisanju postupajućeg veća. Institucije koje poznaju sistem lista po pravilu ne ograničavaju broj lica koja mogu da se nađu listi. Ukoliko bi neke indikacije u pogledu broja članova liste i postojale, one se, opet po pravilu, javljaju u obliku ograničenja *minimalnog* broja članova.³³ Prema tome, u idealnom teorijskom slučaju nema nikakve institucionalne ili normativne prepreke da *sva* lica u jednoj državi koja ispunjavaju uslove stručnosti budu uključena na listu. Tada argument o *dodatnom* ograničenju uskog kruga potencijalnih kandidata sasvim jasno ne bi stajao. Srpski Pravilnik, baš kao i UDRP pravila, ni na koji način ne ograničava broj lica čije ime može da se pojavi na Listi arbitara. Prilikom utvrđivanja liste ističe se javni poziv, pa svako zainteresovano lice može da se javi i, ukoliko ispunjava uslove u pogledu poslovne sposobnosti, državljanstva, mesta prebivališta i stručnosti, bude uključeno na listu.³⁴ Što se tiče straha da bi sistem lista mogao da ima negativna dejstva na nezavisnost i nepristrasnost arbitara, Pravilnik predviđa dva sistema kontrole. Prvi sistem se ostvaruje kroz klasične mehanizme izuzeća i opoziva arbitara.³⁵ Ukoliko se u bilo kom trenutku tokom trajanja postupka pojave okolnosti koje mogu da izazovu sumnju u nepristrasnost ili nezavisnost arbitra, arbitar je dužan da o tome bez odlaganja obavesti Predsedništvo Komisije, a ono će u roku od tri dana od dana prijema obaveštenja odlučiti o opozivu i zameni takvog arbitra.³⁶ Drugi sistem kontrole ostvaruje se na nivou obnavljanja Liste arbitara. Shodno članu 4 stav 3 Pravilnika, Lista arbitara se utvrđuje svake četiri godine, s tim da arbitri koji se nalaze na Listi arbitara mogu biti ponovo imenovani. Ukoliko bi neko lice bilo uključeno na Listu arbitara a zatim, tokom četvorogodišnjeg „mandata“, kršilo dužnost nezavisnosti i nepristrasnosti, moglo bi se pouzdano pretpostaviti da takvo lice neće ostati na Listi arbitara prilikom njenog narednog obnavljanja, jer

33 Tako, na primer, Pravilnik Arbitražnog suda za sport u članu S13 propisuje da na listi ove institucije neće biti manje od 150 arbitara i 50 medijatora.

34 Vid. čl. 4 Pravilnika.

35 Vid. čl. 12 i 13 Pravilnika.

36 Čl. 11 st. 2 Pravilnika.

neće ispunjavati uslov u pogledu posedovanja i iskazivanja odgovarajućih sposobnosti iz oblasti rešavanja domenskih sporova, propisan članom 4 stav 2 Pravilnika. Dakle, pravila o obnavljanju liste arbitara tako zapravo mogu da predstavljaju podsticaj za arbitre da ulože dodatne napore u cilju poštovanja dužnosti nezavisnosti i nepristrasnosti, kako bi se i u narednom periodu našli na Listi.

3.3 Trajanje postupka

Trajanje postupka predstavlja važan faktor ocene njegove efikasnosti. Neažurnost sudskog sistema u Srbiji je istaknuta kao jedna od značajnih poteškoća u procesu reforme domaćeg pravosuđa.³⁷ Prema statističkim podacima Vrhovnog kasacionog suda iz 2014. godine, prosečno vreme trajanja parničnog postupka pred osnovnim sudovima u Srbiji iznosilo je 616,1086 dana.³⁸ Zbog toga, prema kriterijumu vremena potrebnog za prinudnu zaštitu prava, Srbija prema istraživanjima grupacije Svetske banke zauzima 96. mesto na listi od 189 nacionalnih ekonomija.³⁹ Preopterećenost i zagušenost sudskog sistema tako predstavlja jedan od značajnih razloga okretanja ka alternativnim načinima rešavanja sporova.⁴⁰ Međutim, da bi uspešno odgovorili zadatku koji se pred njih postavlja, alternativni načini rešavanja sporova moraju da ponude okvir koji zaista omogućava da se postupci vode na brži i delotvorniji način.

Zahtev za ažurnošću u odvijanju postupka rešavanja domenskih sporova ostvaren je u Pravilniku na dva načina. Prvo, Pravilnik predviđa rokove za izvođenje pojedinih procesnih radnji. Tako, na primer, registrant ima rok od 15 dana od dana prijema tužbe da na nju dostavi svoj odgovor,⁴¹ rok za izjašnjavanje strana o predlogu da se donese odluka bez održavanja usmene rasprave iznosi pet dana od dana prijema predloga,⁴² a arbitri koje imenuju strane imaju rok od sedam dana da odrede predsednika postupajućeg veća.⁴³ Drugi način na koji se osigurava ažurnost postupka jeste odredba kojom se predviđa da se postupak po pravilu mora okončati u roku od 60 dana od dana konstituisanja arbitražnog veća.⁴⁴ Ovaj rok, kao i rokovi za izvođenje

37 Vid u tom smislu: Nacionalnu strtegiju reforme pravosuđa za period 2013-2018, *Službeni glasnik RS* 71/13, 4.

38 http://www.vk.sud.rs/sites/default/files/files/ResavanjeStarihPredmeta/jedinstveni_program.pdf

39 <http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/serbia#enforcing-contracts>

40 G. Knežević, V. Pavić, 185.

41 Vid. čl. 17 st. 3 Pravilnika.

42 Vid. čl. 19 st. 3 Pravilnika.

43 Vid. čl. 9 st. 5 Pravilnika.

44 Vid. čl. 25 st. 1 Pravilnika. Čl. 9 Pravilnika predviđa da se arbitražno veće smatra konstituisanim ako, nakon što su određena sva tri člana veća i o njihovim imenima obaveštene strane u postupku, nijedna od strana nije u roku od tri dana od dana prijema obaveštenja o sastavu veća uložila prigovor na njegov sastav. Ukoliko je neka od strana uložila prigovor, veće će se smatrati konstituisanim kada se o prigovoru izjasni Predsedništvo Komisije.

pojedinih procesnih radnji mogu da se produže u posebno opravdanim slučajevima, ali je arbitražno veće pri tome obavezno da vodi računa da se postupak ne odugovlači.⁴⁵

Dosadašnja praksa Komisije pokazuje da su naznačeni rokovi po pravilu bili poštovani i da se postupak rešavanja domenskih sporova prema Pravilniku zaista pokazao kao ažurna i pouzdana alternativa zaštiti prava pred sudom. Uvidom u 11 dostupnih odluka u predmetima vođenim shodno odredbama Pravilnika iz 2011. godine i njegovim izmenama i dopunama, može se zaključiti da su po pravilu postupci trajali oko 2 meseca od dana podnošenja tužbe, što znači da je rok za donošenje odluke od 60 dana računajući od dana konstituisanja arbitražnog veća svakako bio poštovan.⁴⁶ Pri tome vredi primetiti da je najbrži postupak trajao 45 dana od dana podnošenja tužbe, pri čemu je od konstituisanja arbitražnog veća do donošenja odluke prošlo samo tri dana.⁴⁷

Prema tome, može se zaključiti da propisivanjem relativno kratkih rokova za izvođenje određenih procesnih radnji kao i za okončanje celog postupka rešavanja domenskih sporova Pravilnik ostvaruje zahteve efikasnosti u pogledu osiguranja ažurnog odvijanja postupka. Dosadašnja praksa je potvrdila da su rokovi predviđeni Pravilnikom sasvim dovoljni za uredno i valjano izvođenje postupka rešavanja sporova, kao i da su članovi postupajućih veća umešni i sposobni da postupak izvedu u zadatim vremenskim okvirima.

3.4 Dostavljanje

Dostavljanje predstavlja jednu od procesnih radnji koja je po svom značaju ključna za valjanost postupka a, zbog vremena koje je potrebno da bi se uredno izvela, može u velikoj meri da utiče na efikasnost pravozaštitnog postupka. Pravila o dostavljanju trebalo bi da budu formulisana tako da na pouzdan i brz način ispune dva važna cilja ove procesne radnje. U opštem smislu, cilj dostavljanja je da adresatu pismena koje je predmet dostavljanja omogućiti da se upozna sa sadržinom tog pismena.⁴⁸ U kontekstu opštih pro-

45 Vid. čl. 25 st. 2 Pravilnika.

46 Rok predviđen članom 25 stav 1 Pravilnika do sada je prekoračen samo u dva slučaja. U jednom slučaju (predmet br. 49.rs-1(11)), proces konstituisanja arbitražnog veća je zahvatio period letnjih odmora, što je uticalo na nešto kasnije zakazivanje usmene rasprave i produžetak vremena potrebnog za ocenu iznetih navoda i donošenje odluke. U drugom slučaju (predmet br. 49.rs – 1(14)), neznatan produžetak rokova se može objasniti izuzetnom aktivnošću strana u sporu i okolnošću da su pred veće iznele obiman dokazni materijal.

47 Vid. odluku u predmetu br. 12.rs – 1(15), dostupno na veb-adresi: <http://www.rnids.rs/data/REGISTRANTI/Arbitraza/vogue.pdf>. Tužba je Komisiji podneta 2. februara 2015. godine, arbitražno veće je konstituisano 16. marta 2015. godine, a odluka je doneta 19. marta 2015. godine.

48 Siniša Triva, Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb 2004⁷, 367; Borivoje Poznić, Vesna Rakić Vodinić, *Građansko procesno pravo*, Savremena administracija, Beograd 2010, 228.

cesnih načela, cilj dostavljanja je da podrži i zaštiti princip kontradiktornosti tako što će učesnicima u postupku omogućiti da stiču uvid u sve činjenice i okolnosti koje suprotna strana iznese.⁴⁹

U građanskom sudskom postupku pravila o dostavljanju su strogo i precizno uređena, što je i razumljivo ako se ima u vidu značaj procesnih dejstava koje uredno dostavljanje proizvodi. Uređenje postupka dostavljanja postaje utoliko složenije ukoliko se dostavljanje ima izvršiti u inostranstvu jer tada, u odsustvu nekog međunarodnog sporazuma koji bi pojednostavio način izvođenja ove procesne radnje, zahteva primenu mehanizama međunarodne pravne pomoći i saradnju organa države molilje i zamoljene države.⁵⁰ Zato ne čudi što adjudikativni mehanizmi alternativnog rešavanja sporova nastoje da u što je moguće većoj meri relaksiraju postupak dostavljanja, pazeći pritom da on i dalje ispunjava svoju osnovnu procesnu svrhu.⁵¹ Relaksiranje pravila dostavljanja u okviru alternativnih načina rešavanja sporova je moguće zato što se ovi postupci zasnivaju na saglasnosti strana u sporu da im se podvrgnu i ne pretpostavljaju intervenciju državnog imperijuma.

Nastojanje da se pravila dostavljanja u što je moguće većoj meri relaksiraju vidljivo je i u evoluciji odredaba koje uređuju ovu materiju u Pravilniku o postupku za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije. Do izmena i dopuna Pravilnika 2014. godine, Pravilnik je, u članu 18, propisivao da se dostavljanje poziva i drugih pismena u postupku vrši putem elektronske pošte, preporučenog pisma uz potvrdu o prijemu ili na drugi način koji obezbeđuje pisani dokaz o tome da je pismeno upućeno. Ostavljanjem mogućnosti da se pismena dostavljaju i u štampanom obliku i elektronski, po slobodnom izboru stručne službe Komisije, odnosno postupajućeg veća, navedena odredba je u praksi mogla da dovede do usporavanja postupka, barem u fazi slanja tužbe tuženom na odgovor. Pretpostavimo da registrant ima poštansku adresu u inostranstvu a da stručna služba, u cilju veće pouzdanosti da je pismeno zaista primljeno, odluči da mu tužbu na odgovor pošalje preporučenim pismom uz potvrdu o prijemu. Međutim, pošiljka se vrati Komisiji sa naznakom da adresat nije pronađen na navedenoj

49 Lojze Ude, *Civilno procesno pravo*, Uradni list RS, Ljubljana 2002, 193.

50 Upravo zbog složenosti postupka prekograničnog dostavljanja korišćenjem mehanizama međunarodne pravne pomoći, koja treba da pomiri dva u velikoj meri suprotstavljena principa (načelo teritorijalne primene procesnih pravila i načelo procesne efikasnosti), rumunski procesualista Oktavijan Kapatina je, u svom predavanju na Haškoj akademiji za međunarodno pravo posvećenom problematici međunarodne pravne pomoći u građanskim sudskim postupcima, prekogranično dostavljanje upoređio sa dvoglavim bogom Janusom. Vid. Octavian Capatina, „L'entraide judiciaire internationale“, *Recueil des cours* vol. 179 (1983), 318. Više o problematici prekograničnog dostavljanja u građanskom sudskom postupku, iz perspektive srpskog prava, vid. Marko Jovanović, „Vers un système de notification transfrontière des actes judiciaires plus rapide – quelle perspective pour le droit serbe?“, *Annals FLB – Belgrade Law Review* 3/2013, 199-215.

51 U tom smislu, u kontekstu arbitražnog rešavanja sporova: Gary Born, *International Arbitration: Law and Practice*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn 2012, 160-161.

adresi.⁵² S obzirom na to da je pretpostavljena adresa registranta u inostranstvu, utvrđivanje adrese njegovog redovnog boravišta (u slučaju da je fizičko lice), odnosno poslovnog sedišta ili ogranka (u slučaju da je pravno lice), što je nalagao nekadašnji član 18 stav 2 Pravilnika, bilo bi vremenski zahtevno i po svoj prilici teško izvodljivo, budući da bi podrazumevalo obraćanje organima nadležnim za unutrašnje poslove države pretpostavljenog redovnog boravišta, odnosno sedišta registranta. Sve i kada bi se stručna služba odlučila da, po neuspehom pokušaju dostavljanja poštom, promeni metod dostavljanja i tužbu uputi elektronskim putem, postupak bi već bio usporen za vreme koje je bilo potrebno da štampana verzija tužbe ode do pretpostavljene adrese u inostranstvu i neuručena se vrati Komisiji.⁵³

Ovakvi i slični problemi koji su potencijalno mogli da se jave u vezi sa primenom ranijih pravila o dostavljanju verovatno su uticali da se odredbe Pravilnika u ovom pogledu dodatno pojednostave. Trenutno važeća odredba Pravilnika kojom se uređuje dostavljanje predviđa da se dostavljanje poziva i drugih pismena u postupku vrši (isključivo) elektronskim putem.⁵⁴ Kao dokaz o izvršenom dostavljanju smatraće se štampani primerak poslate elektronske poruke iz kojeg se vidi da je poruka štampana sa liste poslatih poruka.⁵⁵ Pravilo o dostavljanju pismena elektronskim putem važi i u pogledu dostavljanja punomoćnicima stranaka, ukoliko su ih stranke odredile.⁵⁶

Uvođenje principa da se dostavljanje pismena u postupku vrši isključivo elektronskim putem svakako ubrzava postupak rešavanja domenskih sporova, naročito u njegovoj inicijalnoj fazi, kada je potrebno dostaviti tužbu registrantu na odgovor. Mogu se, međutim, imati određene dileme u pogledu pouzdanosti ovakvog vida dostavljanja, budući da je dovoljan dokaz o urednom dostavljanju potvrda da je elektronska poruka poslata adresatu a ne i da ju je on zaista i primio. Ipak, pouzdanost elektronskog dostavljanja bi, čini

52 U praksi nije iznenađujuće da lica koja nesavesno registruju naziv domena u pogledu čije oznake nisu titulari žiga (tzv. sajberskvoteri) prilikom registracije domena navedu lažnu adresu. Prema čl. 8 Opštih uslova o registraciji naziva nacionalnih internet domena, odgovornost za tačnost navedenih podataka je u prvom redu na registrantu. Ako se kao registrant pojavljuje strani državljanin ili pravno lice sa sedištem u inostranstvu, RNIDS bi teško mogao da proveri ispravnost navedenih podataka, iako ga čl. 8 st. 8 Opštih uslova načelno ovlašćuje da, samostalno ili u saradnji sa ovlašćenim registrom, takvu proveru učini. Budući da se pod ovlašćenim registrom podrazumeva registar ovlašćen od RNIDS-a, a ne inostrani registar, mišljenja smo da bi provera ispravnosti podataka o adresi koja se nalazi u inostranstvu prevazilazila samostalne tehničke mogućnosti RNIDS-a i izlazila van okvira odredbe čl. 8 st. 8 Opštih uslova.

53 Slučaj sličan opisanom dogodio se u predmetu broj 49.rs-4(12), gde je registrant, pravno lice iz Rumunije, prijavilo lažnu adresu u Temišvaru. Kada je pokušana dostava štampane verzije tužbe DHL-om, utvrđeno je da se primalac ne nalazi na naznačenoj adresi. U konkretnom slučaju, stručna služba Komisije je, istovremeno sa slanjem štampane verzije tužbe, tužbu poslala i elektronskim putem, pa je izbegnut veći zastoje u postupku.

54 Čl. 18 st. 1 Pravilnika.

55 *Ibidem*.

56 Vid. čl. 18. st. 2 Pravilnika.

nam se, trebalo ceniti u kontekstu prirode i svrhe celog postupka. Naime, ovde se radi o postupku rešavanja *domenskih* sporova pa bi stoga, po logici stvari, komunikacija elektronskim putem trebalo da ima prednost u odnosu na komunikaciju redovnom poštom. O tome svedoči i okolnost da su i UDRP pravila, izmenama od 2009. godine, odstupila od principa ravnopravnosti komunikacije u štampanom i elektronskom obliku i propisala da se od stupanja na snagu navedenih izmena (što je bio 1. mart 2010. godine) komunikacija između panela i strana odvija isključivo u elektronskom obliku.⁵⁷

Uzimajući u obzir sve navedene okolnosti, može se zaključiti da uvođenje principa elektronske komunikacije u srpskom Pravilniku doprinosi procesnoj efikasnosti kako na nivou uštede u vremenu potrebnom za izvođenje ove procesne radnje, tako i na nivou troškova koje bi dostavljanje preporučenim pismom iziskivalo.

3.5 Odnos suda i Komisije za rešavanje sporova

Postupak za rešavanje domenskih sporova je jednostepen.⁵⁸ Jednostepenost je opšta karakteristika alternativnih načina rešavanja sporova koja doprinosi, između ostalog, izbegavanju pokušaja da se primene različite dilatorne taktike vođenjem žalbenih postupaka koji imaju malo izgleda na uspeh i koji bi prvenstveno služili odugovlačenju celokupnog postupka prinudne zaštite prava. Ovo, međutim, ne znači da je odluka Komisije izuzeta od bilo kakve mogućnosti kontrole. Naime, Pravilnik samo predviđa da je odluka kojom se rešava domenski spor konačna (u smislu da se ne može osporavati žalbom kao redovnim pravnim lekom),⁵⁹ ali isto tako eksplicitno predviđa da se „[p]rihvatanjem nadležnosti Komisije strane u postupku (...) ne odriču prava na traženje sudske zaštite u stvari koja je predmet postupka“⁶⁰. Konkurentna nadležnost državnih sudova i alternativnog foruma za rešavanje domenskih sporova predviđena je i UDRP politikom, s tim što UDRP politika ne dozvoljava pravo tužiocu i registrantu da svoj spor iznesu pred sud za vreme trajanja postupka pred forumom za alternativno rešavanje sporova.⁶¹ Uspostavljanje principa da prihvatanje nadležnosti alternativnog foruma za rešavanje domenskih sporova ne isključuje mogućnost sudske zaštite prava je izuzetno značajno za pravnu sigurnost kako registranata tako i potencijalnih tužilaca, jer bi eventualno predviđanje „isključive“ nadležnosti alternativnog foruma bilo u najmanju ruku upitno sa stanovišta opšteg prava na pristup sudu i prava na pravno sredstvo. Međutim, koliko god bilo nužno, rešenje po kome postoji konkurentna nadležnost između državnih sudova i alternativnog foruma otvara potencijalno problematična pitanja tzv. „forum shopping-a“ i

57 O tome: D. Popović, 130.

58 Vid. čl. 25 st. 1 Pravilnika.

59 Vid. čl. 31 st. 1 Pravilnika.

60 Čl. 7 st. 3 Pravilnika.

61 Član 4(k) UDRP politike predviđa da postupak pred telom za rešavanje domenskih sporova neće sprečiti nijednu stranu u sporu da taj spor iznese pred sud bilo pre početka postupka pred alternativnim forumom niti po završetku tog postupka.

interferencije postupaka pred sudom i alternativnim forumom, koja mogu da ugroze efikasnost alternativnog rešavanja domenskih sporova.

Konkurentna nadležnost sudova i foruma za alternativno rešavanje domenskih sporova daje mogućnost tužiocu da, budući da ima prednost „prvog koraka“, izabere pred kojim telom će pokrenuti postupak zaštite svojih prava. Iako je praksa pokazala da sudovi imaju „više sluha“ za argumente tužilaca koji se tiču povrede načela specijalnosti žiga nego što je to slučaj sa većima alternativnih foruma, bilo bi razumno pretpostaviti da obziri brzine postupka, koji su naročito izraženi u Srbiji, tužioce češće opredele da zahtev za zaštitu prava podnesu alternativnom forumu.⁶² Prema tome, kratki rokovi za okončanje postupka predviđeni srpskim Pravilnikom mogu se smatrati najjačim „oružjem“ protiv eventualnog „forum shopping-a“ i neizvesnosti kojoj bi u tom smislu bio izložen registrant.

Veću opasnost, međutim, predstavlja mogućnost interferencije postupaka pred sudom i pred Komisijom. Srpski Pravilnik, za razliku od UDRP politike, ne ograničava pravo strana u sporu da traže sudsku zaštitu čak i za vreme trajanja postupka pred Komisijom. Takvo ograničenje, smatramo, ne bi ni moglo da se propiše Pravilnikom, jer ovaj akt uređuje jedan krajnje specifičan sistem alternativnog rešavanja sporova i, kao takav, ne bi mogao da utiče na odredbe o sudskoj nadležnosti. Ukoliko bi za vreme trajanja postupka pred Komisijom neka od strana u sporu (što bi po pretpostavci bio registrant koji bi tim manevrom pokušao da ugrozi integritet postupka pred Komisijom) započela sudski postupak povodom naziva domena koji je predmet spora pred Komisijom, član 26 stav 2 Pravilnika daje ovlašćenje arbitražnom veću pred kojim se postupak vodi da odluči da li će se postupak pred Komisijom obustaviti, prekinuti ili nastaviti. Izbor rešenja bi arbitražno veće trebalo da napravi imajući u vidu sve okolnosti konkretnog slučaja – procesni stadijum do kog je došao postupak pred Komisijom, držanje strana u tom postupku, predmet tužbenog zahteva u sudskom postupku i rizik od donošenja kontradiktornih odluka u postupcima pred Komisijom i pred sudom i sl. Prema tome, iako se na prvi pogled može učiniti da ovako neodređeno davanje diskrecionog ovlašćenja arbitražnom veću da odluči o sudbini postupka pred Komisijom u slučaju da za vreme njegovog trajanja bude pokrenut sudski postupak nije u skladu sa zahtevom predvidljivost efekata pravozaštitnih radnji kao elementa procesne efikasnosti, mišljenja smo da upravo ova fleksibilnost člana 26 stav 1 Pravilnika omogućava arbitrima da se u svakom konkretnom slučaju opredele za najcelishodnije rešenje, što je upravo u cilju unapređenja efikasnosti celokupnog sistema rešavanja domenskih sporova.

3.6 Izvršenje odluke

Ocena efikasnosti nekog pravozaštitnog postupka se ne može izvesti samo sa osloncem na ispitivanje odlika toka odlučivanja o meritumu, već se u obzir mora uzeti i mogućnost izvršenja odluke kojom se taj postupak

62 D. Popović, 135.

okončava. Ukoliko se postupak vodi pred sudom ili arbitražom, sudska, odnosno arbitražna odluka⁶³ predstavljaće izvršni naslov na osnovu koga se može povesti postupak izvršenja.⁶⁴ Situacija je nešto drugačija ukoliko se spor rešava pred nekim neadjudikativnim alternativnim forumom. Zavisno od konkretnog oblika alternativnog rešavanja spora kao i od okolnosti da li je do alternativnog načina rešavanja spora došlo pre utuženja ili za vreme trajanja sudske postupka, spor pred neadjudikativnim alternativnim forumom se može okončati sudskim ili vansudskim poravnanjem.⁶⁵ Sudsko poravnanje predstavlja sporazum parničnih stranaka kojim se prevazilazi njihov spor.⁶⁶ Ono se unosi u zapisnik i smatra se zaključenim kada stranke posle pročitano g zapisnika o poravnanju potpišu taj zapisnik.⁶⁷ Isto kao i sudska i arbitražna odluka, i sudsko poravnanje predstavlja izvršnu ispravu.⁶⁸ Sa druge strane, vansudsko poravnanje je dvostrano obavezan materijalnopravni ugovor kojim lica između kojih postoji spor ili neizvesnost o nekom pravnom odnosu pomoću uzajamnih popuštanja prekidaju spor, odnosno uklanjaju neizvesnost i određuju svoja uzajamna prava i obaveze.⁶⁹ Za razliku od sudske, vansudsko poravnanje ne predstavlja izvršnu ispravu pa, ukoliko bi jedna ugovorna strana povredila odredbe vansudskog poravnanja, druga strana bi mogla da traži zaštitu u parničnom, a ne direktno u izvršnom postupku. Zbog toga ovaj vid rešavanja sporova često može da predstavlja samo dilatorni manevar i „kupovinu vremena“ pre konačnog sudske razrešenja spora.⁷⁰

Da bi zadovoljio test efikasnosti u smislu u kom smo ga koncipirali na početku ovog rada, sistem izvršenja odluke o postupku rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena treba da omogućiti brzo i pouzdano sprovođenje odluke veća koje je rešavalo spor. Ispunjenje ovog zadatka je u dobroj meri olakšano samom prirodom i svrhom postupka rešavanja domenskih sporova. U suštini, ishod postupka rešavanja domenskih sporova je odluka da li registrant ima pravo da i dalje koristi sporni naziv domena ili registracija tog domena treba da prestane, odnosno bude prenet na

63 Domaća arbitražna odluka je *ex lege* izjednačena sa pravnosnažnom sudskom odlukom i izvršava se u skladu sa odredbama zakona koji uređuje izvršni postupak. Strana arbitražna odluka stiče snagu domaće pravnosnažne sudske odluke nakon što je prizna nadležni sud. Vid. čl. 64 Zakona o arbitraži, *Službeni glasnik RS* br. 46/2006.

64 Vid. u tom smislu: čl. 12 i 13 Zakona o izvršenju i obezbeđenju, *Službeni glasnik RS* br. 31/2011, 99/2011 – dr. zakon, 109/2013 – odluka US, 55/2014 i 139/2014.

65 Detaljnije o situacijama kada će se alternativno rešavanje sporova završiti sudskim a kad vansudskim poravnanjem: G. Knežević, V. Pavić, 220-221.

66 *Ibid.*, 222.

67 Čl. 337 Zakona o parničnom postupku, *Službeni glasnik RS* br. 72/2011, 49/2013 – odluka US, 74/2013 – odluka US i 55/2014.

68 Vid. čl. 13 st. 1 t. 1 Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

69 U tom smislu: čl. 1089 st. 1 Zakona o obligacionim odnosima, *Službeni list SFRJ* br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ* br. 31/93 i *Službeni list SCG* br. 1/2003 – Ustavna povelja.

70 G. Knežević, V. Pavić, 222.

tužioca.⁷¹ Prema tome, sprovođenje odluke kojom se rešava domenski spor ne zahteva angažovanje bilo kakvog državnog aparata prinude već se svodi na jedno administrativno-tehničko pitanje: ko će nadalje biti registrant spornog domena? Izvršenje odluke, dakle, treba da bude u rukama Registra nacionalnog internet domena Srbije. Otuda je sasvim očekivano i opravdano rešenje Pravilnika po kome se o izvršenju odluke kojom se rešava domenski spor stara RNIDS.⁷² RNIDS će odluku izvršiti (odblokirati sporni naziv domena, okončati registraciju ili preneti je sa registranta na tužioca) po isteku roka od deset dana od dana prijema odluke, osim u slučaju da je strana u postupku dostavila dokaz o pokretanju postupka pred nadležnim sudom, u kom slučaju će se izvršenje odložiti do pravnosnažnosti odluke suda.⁷³ Na ovaj način poverilac odluke nije dužan da pokreće bilo kakav formalni postupak izvršenja (kao što je slučaj kod sudskog rešavanja sporova, arbitraže i sporova koji se rešavaju sudskim poravnanjem), niti je prepušten dobroj volji dužnika odluke (kao što je to slučaj kod vansudskog poravnanja). Poveravanjem izvršenja nezavisnom trećem organu, RNIDS-u, Pravilnik je stvorio pouzdan i brz način sprovođenja odluke kojom se rešava domenski spor. Shodno tome, može se zaključiti da u pogledu pravila o izvršenju, sistem rešavanja domenskih sporova prema Pravilniku zadovoljava zahteve efikasnosti.

4. ISPITIVANJE MOGUĆNOSTI ZA POBOLJŠANJE EFIKASNOSTI SISTEMA REŠAVANJA SPOROVA POVODOM REGISTRACIJE NAZIVA NACIONALNIH INTERNET DOMENA

Efikasnost jednog sistema rešavanja sporova je dinamična kategorija čiji se sadržaj menja tokom vremena u skladu sa promenama potreba korisnika usluga rešavanja sporova, iskustvima prakse i poboljšanjem tehničkih mogućnosti za vođenje postupka rešavanja sporova. U tom smislu, potrebno je razmotriti nekoliko mogućnosti za eventualno poboljšanje efikasnosti sistema rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije. Pažnju ćemo usmeriti na mogućnost rešavanja sporova pred arbitrom-pojedincem (4.1), što je jedna od tačaka u kojoj se važeći srpski Pravilnik razlikuje od UDRP pravila i mogućnost davanja nadležnosti postupajućem veću da obaveže neuspešnu stranu da naknadi troškove učešća u postupku uspešnoj (4.2), što je pitanje koje se u praksi iskristalisalo kao vredno podrobnijeg razmatranja.

71 Vid u tom smislu čl. 22 Pravilnika. Arbitražno veće će doneti odluku o prestanku ili prenosu registracije spornog domena sa registranta na tužioca ako se dokaže da je naziv spornog domena istovetan predmetu tužiočevog žiga, ili mu je sličan u meri da može da stvori zabunu i dovede u zabludu učesnike u prometu, da registrant nema pravo ili legitiman interes da koristi sporni naziv domena i da je registrant naziv spornog domena registrovao i koristio protivno načelu savesnosti, poštenja i dobrih poslovnih običaja.

72 Vid. čl. 31 st. 2 Pravilnika.

73 Vid. čl. 31 st. 1 Pravilnika.

4.1 Mogućnost rešavanja spora pred arbitrom-pojedincem

Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije predviđa da će se domenski sporovi rešavati (samo) pred tročlanim većem.⁷⁴ U tom pogledu srpski Pravilnik se razlikuje od UDRP pravila, koja dozvoljavaju mogućnost da se spor rešava i pred arbitrom-pojedincem.⁷⁵ Moglo bi se pretpostaviti da bi rešavanje sporova pred arbitrom-pojedincem, umesto pred tročlanim većem, doprinelo poboljšanju efikasnosti sistema rešavanja domenskih sporova tako što bi umanjilo troškove postupka.⁷⁶ Međutim, trebalo bi imati u vidu kakav je stvarni praktični domašaj ove mogućnosti i ispitati da li se ušteda na terenu registracionih troškova možda potire sa drugim implikacijama vođenja postupka pred arbitrom-pojedincem umesto pred tročlanim većem.

Što se tiče praktičnog domašaja mogućnosti vođenja postupka za rešavanje domenskih sporova pred arbitrom-pojedincem, osnov za analizu će biti mehanizam imenovanja arbitra-pojedinca predviđen UDRP pravilima. UDRP pravila predviđaju da će se postupak rešavanja domenskog spora voditi pred arbitrom-pojedincem samo ako se tužilac i registrant slažu da se spor ne rešava pred tročlanim većem, tj. ako ni tužilac ni registrant nisu predložili formiranje tročlanog veća.⁷⁷ U tom slučaju nadležni centar za rešavanje sporova će odlučiti o ličnosti arbitra-pojedinca i na tu dužnost imenovati nekog od lica sa svoje liste arbitara. Strane u sporu tada, dakle, nemaju uticaja na izbor arbitra-pojedinca. Ukoliko bi, pak, bilo koja od strana u sporu tražila da se formira tročlano arbitražno veće, tada bi se postupak vodio pred većem a ne pred arbitrom-pojedincem. Prema tome, mogućnost vođenja postupka pred arbitrom-pojedincem zavisi od izgleda da se tužilac i registrant o tome saglase. Izostanak saglasnosti o tom pitanju bi automatski rezultovao vođenjem postupka pred tročlanim većem, što umanjuje predvidljivost kako samog okvira za rešavanje sporova tako i troškova postupka.

Treba primetiti da UDRP pravila predviđaju i dodatni „podsticaj“ da se dođe do dogovora o rešavanju spora pred arbitrom-pojedincem. Član 19(a) UDRP pravila propisuje da će registrant koji odbije predlog tužioca da se postupak vodi pred arbitrom-pojedincem (što za posledicu ima obavezu formiranja tročlanog veća) biti dužan da snosi polovinu registracionih troškova. Ali, osim ove odredbe UDRP pravila ne predviđaju nijedan drugi mehanizam koji bi doprineo da se spor iznese pred arbitra-pojedinca ukoliko o tome ne postoji konsenzus tužioca i registranta.

Što se tiče utvrđivanja da li se ušteda registracionih troškova možda potire sa drugim implikacijama vođenja postupka pred arbitrom-pojedincem umesto pred tročlanim većem, kao jednu od mana već smo istakli nemogućnost strana u sporu da utiču na imenovanje arbitra. Ipak, treba primetiti da

74 Vid. čl. 8 st. 1 Pravilnika.

75 Vid. čl. 6 UDRP pravila.

76 Registracioni troškovi u slučaju da postupak vodi arbitar-pojedinac iznose otprilike jednu trećinu troškova u slučaju da se spor rešava pred tročlanim većem. Vid. D. Popović, 132.

77 Vid. čl. 6(b) UDRP pravila.

sistem imenovanja arbitra-pojedinca predviđen UDRP pravilima nije ujedno i jedini mogući. Ako bi srpski Pravilnik usvojio neko rešenje za imenovanje arbitra-pojedinca koje bi omogućavalo stranama da utiču na izbor arbitra (npr. razmenu lista između tužioca i registranta sa tri imena potencijalnih arbitara koje bi se razmenjivale dok se ne dođe do kandidata oko koga bi stranke mogle da se saglase), plašimo se da bi to moglo da utiče na produženje vremena potrebnog za imenovanje obostrano prihvatljive ličnosti koja će voditi postupak. Naime, prema važećem Pravilniku tužilac je dužan da imenuje arbitra u tužbi, registrant u odgovoru na tužbu, a dva tako određena arbitra dužna su da odrede predsednika veća u roku od sedam dana od dana prijema rešenja o imenovanju.⁷⁸ Razume se da rok za imenovanje predsednika veća teče od dana kasnijeg imenovanja arbitra što će, po prirodi stvari, biti arbitar koga imenuje registrant. Da bi vremenski okviri u varijanti izbora arbitra-pojedinca i varijanti određivanja tročlanog veća bili uporedivi, ne bi trebalo uzimati u obzir vreme potrebno za slanje odgovora na tužbu, jer pre dostavljanja odgovora na tužbu registrant ionako ne bi mogao da se izjasni o eventualnom tužiočevom predlogu arbitra. Tako bi trebalo računati da stranke moraju da se saglase o arbitru-pojedincu u roku od sedam dana kako bi obziri efikasnosti ovog rešenja bili zadovoljeni. Premda je ovo tehnički moguće i teorijski zamislivo, budući da se komunikacija između stranaka i stručne službe komisije i prema trenutno važećem Pravilniku odvija elektronskim putem i zahteva malo vremena, postizanje saglasnosti o arbitru-pojedincu u tako kratkom roku bi ipak zahtevalo visok nivo saradnje među stranama u sporu. U slučaju kada do saglasnosti ne bi moglo da dođe, Pravilnik bi morao da predviđa neki mehanizam izbegavanja „procesnog ćorsokaka“ što bi po svoj prilici vodilo imenovanju arbitra-pojedinca od same Komisije, bez uticaja strana na to imenovanje. Deluje nam da bi ovo bio rezultat suprotan osnovnom nastojanju da se strankama omogući da zadrže kontrolu nad određivanjem ličnosti koja će rešavati njihov spor.

Iz navedenih razmatranja nameće se zaključak da bi eventualno uvođenje mogućnosti rešavanja domenskih sporova pred arbitrom-pojedincem sa jedne strane moglo da doprinese uštedi u pogledu registracionih troškova ali bi, sa druge strane, zavisno od konkretnog modela određivanja arbitra-pojedinca koji bi bio prihvaćen, mogao da ima negativne posledice na terenu predvidljivosti rešenja i trajanja postupka.

4.2 Mogućnost obavezivanja neuspešne strane u sporu da naknadi troškove postupka

Shodno članu 32 stav 1 Pravilnika, tužilac je dužan da plati registracione troškove prilikom podnošenja tužbe.⁷⁹ Bez obzira na ishod spora, tuži-

78 Vid. čl. 9 Pravilnika.

79 Prema važećoj tarifi, koju utvrđuje nadležni organ Privredne komore Srbije uz prethodnu saglasnost RNIDS-a, registracioni troškovi u slučaju kada je tužilac fizičko lice koje pokreće postupak za jedan ili dva sporna domena po sporu iznose 80.000 dinara. Ako je tužilac pravno lice koje pokreće postupak za jedan do pet spornih domena po sporu iznosi 180.000 dinara dok, ukoliko postupak pokreće za pet do deset spornih domena po sporu taj iznos je 215.000 dinara. vid. Odluku o registracionim troškovima u postupcima za

lac nema pravo na povraćaj registracionih troškova,⁸⁰ niti postupajuće veće ima nadležnost da obaveže neuspešnu stranu u sporu da uspešnoj naknadi troškove učešća u postupku. To dalje znači da bi tužilac koji uspe u sporu naknadu registracionih troškova i drugih troškova učešća u postupku (troškovi zastupanja i sl.) morao da traži u redovnom parničnom postupku, što svakako iziskuje dodatno vreme i u krajnjem ishodu poskupljuje celokupni pravozaštitni postupak. Zato se može postaviti pitanje da li bi, u interesu poboljšanja efikasnosti postupka rešavanja domenskih sporova skraćivanjem vremena potrebnog za raspravljanje svih spornih odnosa između tužioca i registranta i smanjenja ukupnih troškova, bilo moguće ovlastiti Komisiju i da odlučuje o zahtevu uspešne strane za naknadu troškova učešća u postupku. Iako bi ovakva izmena Pravilnika bila itekako poželjna za tužioce koji uspeju u sporu, mišljenja smo da ovakvo širenje nadležnosti Komisije ipak nije moguće. Ovaj zaključak nameće se iz analize koncepcije i prirode samog postupka rešavanja domenskih sporova. Naime, jedini zahtev koji tužilac može da istakne u postupku pred Komisijom jeste zahtev za prenos registracije naziva nacionalnog internet domena sa registranta na tužioca, odnosno zahtev za prestanak registracije spornog naziva internet domena.⁸¹ Taj zahtev je u prvom redu administrativno-tehničke prirode i njegovo sprovođenje je usmereno ka tačno određenom telu, administratoru registra nacionalnih internet domena, kome odlukom Komisije treba da bude naloženo da obavi tehničku radnju preregistracije, odnosno brisanja postojeće registracije. Zahtev tužioca bi svakako mogao da ima i sekundarne, imovinskopravne implikacije, ali bi se one ticale odnosa tužioca i registranta i ne bi mogle da budu predmet postupka pred Komisijom. Tako, na primer, ako bi tužilac pretrpeo štetu usled registrantovog neovlašćenog korišćenja tužiočeve zaštićene oznake kao registrovanog domena, zahtev za naknadu te štete ne bi mogao da se istakne pred Komisijom.

Budući da je priroda tužbenog zahteva u postupku pred Komisijom u administrativno-tehnička a ne imovinskopravna, postupak pred Komisijom se, barem prema srpskim propisima, ne može smatrati arbitražom. Ovo je stoga što se, prema Zakonu o arbitraži, arbitraža može ugovoriti za rešavanje imovinskog spora o pravima kojima stranke slobodno raspolažu, osim sporova za koje je određena isključiva nadležnost suda.⁸² Prema tome, pošto odluka Komisije ne predstavlja arbitražnu odluku u smislu Zakona o arbitraži te, kao takva, nije izvršna isprava u smislu Zakona o izvršenju i obezbeđenju, ona ne bi bila podobna da bude prinudno izvršena u slučaju da dužnik obaveze naknade troškova učešća u postupku propusti da tu obavezu ispu-

---

rešavanje sporova povodom registracije .rs domena, 47-broj 25/2 od 18. maja 2011. godine, dostupno na veb-adresi: <http://www.pks.rs/SADRZAJ/Files/Stalni%20izabrani%20sud/Komisija%20za%20domene/Odluka%20%20-%20registraciona%20taksa%20za%20domene.pdf>

80 vid. čl. 32 st. 2 Pravilnika.

81 Vid. čl. 16 st. 3 Pravilnika.

82 Vid. čl. 5 st. 1 Zakona o arbitraži.

ni. Kako je Komisija nedržavno telo, njena odluka svoju obaveznost crpi iz saglasnosti adresata odluke da tom odlukom bude obavezan. Za razliku od arbitraže, gde je adresat odluke neka od strana u sporu, adresat odluke u postupku pred Komisijom je RNIDS, jer je to telo koje treba da sprovede radnju preregistracije ili brisanja postojeće registracije. RNIDS svoju saglasnost da sprovede odluku Komisije izražava u članovima 18 i 19 svojih Opštih uslova.⁸³ Saglasnost tužioca i registranta u pogledu obima nadležnosti Komisije ograničena je na poveravanje Komisiji dužnosti da domenski spor reši a ne obuhvata preuzimanje obaveze bilo tužioca bilo registranta da tu obavezu na bilo koji način sprovede. Kako obaveza tužioca ili registranta da odluku sprovedu ne proističe ni iz zakona, smatramo da bi eventualna odluka Komisije o troškovima učešća u postupku po svom dejstvu u najboljem slučaju mogla da se poistoveti sa vansudskim poravnanjem postignutim u postupku medijacije. Baš kao što i vansudsko poravnanje uživa zaštitu u parničnom postupku, tako bi i propuštanje jedne strane u domenskom sporu da odluku Komisije dobrovoljno izvrši u delu u kome je obavezana na naknadu troškova učešća u postupku moralo da bude utuženo u parničnom postupku. Prema tome, mišljenja smo da postojeći zakonski okvir za rešavanje domenskih sporova u srpskom pravu ne ostavlja prostor za izmene Pravilnika na način koji bi Komisiji dao ovlašćenje za odlučivanje o naknadi troškova učešća u postupku, pa čak i kada bi se takva izmena učinila, odluka Komisije o naknadi troškova učešća u postupku ne bi mogla da se prinudno izvrši.

5. ZAKLJUČAK

Ispitivanje efikasnosti, kao jedne od važnih odlika svakog pravozaštitnog postupka, predstavlja složen zadatak kome se može pristupiti iz nekoliko uglova i uz primenu metoda svojstvenih različitim disciplinama. Za potrebe ovog rada, efikasnost sistema rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije smo analizirali u svetlu vremena potrebnog za zaštitu prava, troškova te zaštite i predvidljivosti efekata pravozaštitnih radnji.

U pogledu vremena potrebnog za zaštitu prava, utvrdili smo da Pravilnik, postavljanjem jasnih rokova za izvođenje pojedinih procesnih radnji ali i za okončanje celokupnog postupka, predstavlja efikasniji procesni okvir za rešavanje domenskih sporova od onog koji se za ovu vrstu sporova nudi u redovnom sudskom postupku. U funkciji unapređenja brzine odvijanja postupka je i prihvatanje svetskog trenda usvajanja elektronske komunikacije kao jedinog vida dostavljanja pismena u postupku. Brzina odlučivanja je ujedno i svojstvo koje može da pomogne rešavanju određenih poteškoća koje, zbog trenutnog stanja razvoja normativnog okvira za odvijanje alternativnih meto-

83 Čl. 18 st. 1 t. 2 Opštih uslova predviđa da se promena registranta vrši na osnovu odluke tela za alternativno rešavanje sporova u vezi sa nazivima internet domena, a čl. 19. st. 1 t. 3 Opštih uslova predviđa da registracija naziva domena prestaje ako telo za alternativno rešavanje sporova u vezi sa nazivima internet domena svojom odlukom to naloži.

da rešavanja sporova u Srbiji, mogu da dovedu do potencijalnog preplitanja alternativnog i sudskog postupka rešavanja domenskih sporova.

Naročitu prednost postupak predviđen Pravilnikom pokazuje na planu izvršenja odluke. Budući da se sastoji u administrativno-tehničkoj radnji koju obavlja RNIDS, izvršenje odluke je praktično automatsko. Nakon što arbitražno veće donese odluku, prosleđuje je RNIDS-u na sprovođenje. Ukoliko u roku od deset dana neka od strana u postupku pred Komisijom RNIDS-u ne dostavi dokaz da je pokrenula sudski postupak u vezi sa spornim domenom, RNIDS će odluku Komisije izvršiti. Ovakav sistem izvršenja omogućava brzinu i pouzdanost i ne zahteva pokretanje posebnog izvršnog postupka niti angažovanje državnog aparata.

Dalji razvoj prava alternativnog rešavanja sporova u Srbiji će svakako doprineti poboljšanju efikasnosti sistema rešavanja domenskih sporova. Razvoj pravnog okvira za alternativno rešavanje sporova, koji bi išao u pravcu davanja veće samostalnosti i šireg kruga ovlašćenja alternativnim forumima, mogao bi da doprinese da određeni aspekti postupka u kojima je moguće učiniti napredak budu dodatno unapređeni. Tu u prvom redu mislimo na stvaranje pretpostavki za rešavanje svih aspekata domenskog spora u postupku pred Komisijom, uključujući i one koji se ne tiču pitanja identifikovanja lica ovlašćenog da koristi određenu oznaku kao registrovani naziv domena. Uz razvoj pravnog sistema, može se pretpostaviti da će i dalje napredovanje prakse poboljšati brzinu, pouzdanost i delotvornost alternativnog rešavanja domenskih sporova. Shodno tome, trebalo bi očekivati da će efikasnost ovog sistema rešavanja domenskih sporova, koja je i u sadašnjem stanju stvari, kako smo utvrdili, na zadovoljavajućem nivou, nastaviti da se dodatno unapređuje.

Marko Jovanović, Ph.D

Assistant Professor, University of Belgrade Faculty of Law

EFFICIENCY OF THE PROCEDURE FOR SETTLEMENT OF DISPUTES ARISING OUT OF REGISTRATION OF SERBIAN NATIONAL DOMAIN NAMES

Abstract: *This paper focuses at the analysis of efficiency of the procedure for settlement of disputes arising out of registration of Serbian national domain names. Procedural efficiency is assessed in light of three criteria: time necessary for protection of rights, costs of such protection and foreseeability of effects produced by specific acts aimed at protection of rights. In the first part of the analysis, the author examines the provisions of the Rules of procedure for settlement of disputes arising out of registration of Serbian national domain names which deal with certain phases of the procedure (establishment of jurisdiction of the Commission for dispute settlement, constitution of the panel, enforcement of the decision), certain procedural acts (service of documents) as well as certain aspects of this type of proceedings (duration of the proceedings and relationship between courts and Commission). After establishing that the Rules indeed provide for an efficient procedure for dispute settlement, the author moves on to examining the possibilities for further promotion of procedural efficiency. Taking into consideration the legal framework for ADR in Serbia, the author concludes that there is currently little room for significant improvement of procedural efficiency. However, it would be reasonable to expect that the improvement of legal framework and the promotion of ADR practice would bring positive changes in this field.*

Keywords: *Procedural efficiency. – Alternative dispute resolution. – Rules on the procedure for settlement of disputes arising out of registration of Serbian national domain names. - Commission for resolution of domain name disputes.*